

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Fűvészkert utca 1080.</p>
--	---	--

Emlékezzünk régiokról!

A békésbánati egyházmegye azon kérdést intézvén az egyházkerületi közgyűléshez, hogy az egyházi törvények királyi jóváhagyása és megerősítése után a Geleji Katona kánonokat azon részeikben, melyek az új törvényben nem érintetnek — érvényben állóknak kell-e még tekinteni? a tiszántuli egyházkerületi közgyűlés által e tárgyban véleménynyilvánításra, s a mennyiben szükségesnek látszik, a régibb kánonoknak az új egyházi törvényekkel egybeazonosítására egy küldöttség lett megbízva.*)

A kérdés, mely régibb és újabb egyházi törvényeinknek egymáshoz való viszonyát lényegesen érinti, nézetem szerint érdemes arra, hogy közérdekeltséget költson. Ez ok indított arra, hogy a küldöttség jelentését e t. lapok hasábjain nyilvánosságra hozzam:

Magát a kérdést — mond a jelentés — hogy hozandó egyházi törvényeink mindenestől és végképen hatályon kívül helyeztessenek — azon indítványban látjuk először kimondva, mely ezen egyházkerület konventi képviselői részéről a Budapesten 1877. novemberben tartott konventi gyűlésen beterjesztve lön (lásd a konventi jegyzőkönyv 5. számát).

Abban ugyanis az indítványozott zsinat egyik főteendőjéül az van felemlítve, hogy azon oly törvények alkottassanak, melyek a mint a királyi szentesítést megnyerik, mind a Komjáti és Geleji-Katona-féle kánonokat, mind az 1822—22. évi különleges királyi szentesítést nyert konventi végzéseket, vagyis általában, minden eddigi országos kánonokat s ily kánon erejével bíró statutumokat mindenestől és végképen hatályon kívül helyezzenek, a szerződés által biztosított vagy

*) A küldöttség tagjai: Kiss Áron esperes elnöklete alatt, Szabó János és Lukács Ödön esperesek és Dr. Kovács Sándor jogtanár. Szerk.

itéletileg megállapított jogok és viszonyok érintetlenül maradván.

Az említett kánonokra nézve ugyanis — mondatik később mintegy indokolásképen — már régen eljött az utolsó óra, a melyben azokat mindenestől hatályon kívül, s a történelmi tisztos emlékek tárába kellett volna helyezni; mert hiszen számtalanszor elmondott már, hogy azok tárgyaikra, alapelveikre, szellemökre s egész mivoltukra nézve csaknem teljes mértékben elavultak; s miután rajtok az egyházkerületi végzések s legfelsőbb rendeletek által temérdek változás tétetett, legnagyobb részök már évtizedek óta tényleg nincs életben. Most már tehát, midőn egyházunk zsinati törvényhozása megindul, a régi kánonokat, a belőlök még fenálló néhány pontért, mint törvénykönyveket folyvást életben hagyni, valóban igen visszás, s a jó renddel merőben ellenkező dolog lenne.

A régibb törvényhozással szemben imént jelzett álláspont elfogadását, még pedig a zsinat utáni időből, a debreczeni ref. egyháztanács azon kérvényében találjuk fel, mely 1882 november 19-én tartott gyűlésében kelt a végett, hogy a debreczeni ref. egyháznak, a főt. egyházkerülethez való viszonya — mely a szintén királyi megerősítést nyert 1822. évi gen. konvent 2-dik végzésében van körülírva és meghatározva, és a melyről az egyházi törvényekben említés nem tétetik — továbbra is érintetlenül hagyassék. Ebben a kérvényben szintén előfordul azon fentebbi tétel, hogy a királyi megerősítést nyert egyházi törvények az eddigi országos kánonokat, mint a Komjáti és Geleji Katona kánonokat s a kánon erejével bíró statutumokat végképen hatályon kívül helyezték — természetes, hogy az 1821—22. gen. konvent határozatait a kérvény nem sorozza ide, mert hiszen a kérelem tárgya épen ezen jogalpra van fektetve.

Bár tehát tekintélyes oldalról, nevezetesen ezen egyházkerület 1877. évi konventi képviselőinek indítványában és a debreczeni érdemes egyháztanács kérvényében hangoztatik is eddigi országos kánonainknak s kánon

erejével bíró statutumainknak legújabb egyházi törvényeink kihirdetése óta mindenestől és végképen hatályon kívül történt helyezése: a küldöttség mindezek daczára, a kérdéses kánonok érvénye tekintetében ellenkező nézetet vall s érveit a következőkben adja elő.

1. Maga a konventi képviselők indítványa, bárminő elismeréssel nyilatkozunk is annak tartalmáról, másnak, mint az illető tiszteletré méltó képviselők egyéni nézetének nem tekinthető, saját kifejezésök szerint is: a zsinati előkészületek megindítása tárgyában, igénytelen nézeteiket, röviden előadják. Igaz ugyan, hogy a szóban levő munkálat, illetőleg egyéni vélemény, jelentőségben az által nyer, hogy az 1877. évi november 15-diki konventi ülésben általános tárgyalás alapjául elfogadtatik; de tudjuk azt is, hogy a másnapi gyűlésben, a dunamelléki egyházkerület főgondnokának azon javaslata is el lön fogadva, hogy az egyetemes értekezlet munkálkodása körét ne terjessze többre, mint a minék a tartandó zsinat sikerrel megfelelhét; azon tárgyakra szorítkozzék, melyek a magyar protestáns egyház legfontosabb és legsürgősebb megoldandó kérdéseit képezik és a melyek csak e zsinaton hozandó törvények által oldhatók meg. Igen! de a figyelmes szemlélő rögtön észre veszi, hogy az utóbb említett javaslat idézett része a tiszántuli konventi képviselők beadványának épen azon része ellen irányul, melyben a küszöbön levő zsinat által megoldásra váró kérdések csaknem teljes számban soroltatnak elő, (jelentékeny részök már nem is törvény, hanem csak felterjesztés alakjában) tehát a zsinati munkálkodás oly mértékben célóztatik, hogy e miatt, a konventi képviselők többségének nézete szerint, a zsinat sikeres munkálkodása kétségé válandott volna.

De épen azon körülményben, hogy konventi képviselőink a zsinat munkálkodását oly annyira széles körvonalakban jelölték ki — találjuk fel annak indokát, hogy ők a régibb kánonok mindenestől és végképen való eltörlését lehetők, sőt szükségszerűnek tartották. Mert hiszen, hogy ha a zsinat oly széleskörű munkálkodást fejtett avagy fejthetett volna ki, mint a hogy azt ők hitték, s a mint annak tárgyait az indítványozott négy bizottság teendőiül felsorolták: akkor valójában oly teljes és rendszeres egyházi törvénykönyvvel birna mai napon a hazai ev. ref. egyház, mely, kimondásával annak, hogy az új egyházszervezet által egyházunk és iskoláink hitvallási és államjogi positiv alapjai illetlenül hagyatnak: a Komjáti és Geleji-Katona kánonokat, az 1821—22. évi konventi végzéseket, szóval régibb egyházi törvényeinket alakilag is teljesen érvénytelené tette volna. De miután tudjuk, hogy a konvent, ugy belső mint külső több rendbeli okok nyomása alatt, a zsinati törvényhozás ily széleskörű gyakorlását, az adott viszonyok között lehetők

nem tartotta: történt, hogy egyházi törvényeink szűkebb körben mozognak, a két fő rész az egyházi alkotmányt és az egyházi törvénykezés szervezetét öleli fel. Így áll tehát a kérdés; joggal mondhatjuk tehát ennek alapján, hogy konventi képviselőink a régibb egyházi törvények egyszerű eltörlésére vonatkozó indítványának alapjául épen azon nézetet szolgált, hogy az összeülendő zsinat az egyháznak jóformán összes jogviszonyait beveszi codificatioja körébe — a mely esetben csakugyan „a történeti tisztes emlékek tárába“ kellett volna helyezniük régibb kánonainkat; de miután épen ezen előfeltétel be nem következett, nézetünk szerint nagy hiba s egyházi életünk történelmi életerének mintegy erőszakos ketté metszése lenne az, ha az egyházi törvényhozás által nem is érintett, igen nagy részben meg épen az autonomia gondozó kezeire bízott több rendbeli jogviszonyaink és intézményeink egyik főforrását, a hova a tudomány segélyével még később is vissza-vissza térünk — minden fontosabb ok nélkül, megsemmisítenők.

(Folyt. köv.)

Haladás a theológiában.

(Folytatás.)

4) Alig van szükségem czélozni arra, hogy a modern theologia bibliai törekszik lenni, mielőtt dogmatikai volna. Itt reményteljes haladást tehetünk a theológiában. — Ujra nyomozása a kijelentés methodusainak és korlátainak, és friss magyarázata a különböző szentiratoknak, szabadon az iskolák előítéleteitől, új világosságot és nagy segítséget hozhat a hit nehézségeihez. A bibliai theologia aránylag véve új tudományának előtérbe lépte napjainkban a legreményteljesebb igéret a theologia jobb jövőjére.

Az újabb mozgalom, mely érezteti befolyását, még nem dolgoztatott ki, el kell ismernünk, egészen a tanrendszer körül ugy, a mint a régibb theologiai rendszerek megfuták pályájukat és elvégzék munkájukat. Senki sem valósítja meg jobban, mint azok, kik örvendeznek a keresztyén gondolat emancipatióján a scholastikus rendszerek alól, és kik dolgoznak egy jobb nap reményében a hit számára, hogy az ő munkájuknak is gyümölcseiből kell megítéltetnie, és hogy a theologia spiritualis és ethikai reconstructiója még mindig szükségli a türelmes alapossággal történendő végrehajtást a bibliai tanok egész körében, és hogy idő fog kívántatni arra, hogy megpróbáltassék a hit javára tett czélzások és suggestiók értéke az angol gondolatban.

Teljesen elfogadom a Hodge próbakövét, mely szerint bármely valódi haladásnak a theológiában be kell lépnie az egyház életébe; gerjesztenie kell a hittérítési buzgalmat, önkéntes kifejezést kell találnia a keresztyén kor irodalmában, hymnusaiban és imáiban. Lehet, hogy tévedünk, ha azt gondoljuk, hogy valami ilyes van történőben napjainkban; ugyde a specifikus javulás egyéb példái között ugy látszik, hogy most már a keresztyén életbe és irodalomba egy bizalomteljesebb hit van bevive az élő Isten benmaradósága és

közelsége felől; és kezd jöni a szószekekre is, és kezd átfényleni minden gondolatainkon a tanokat illetőleg egy igazabban emberi, egy istenibben emberi, krisztusi érzet az Isten jelleme és végtelen szeretete iránt. Bár a logikai formák ezen tanok felállításában nem nagyon változhattak is meg, de egy vonzóbb világosságban vannak azok felmutatva — a szín tisztább; és ez, úgy látszik, legalább is oly gyakorlati nyereség a theológiában, mely nem csekély fontosságú. A theologia ezen humanisálása az Isten látása által, a Krisztus emberisége által egyike a legkrisztusibb gondolat jelenkori reményteljes tendenciáinak. Ezzel kapcsolatban legyen felemlítve azon örömdetes tény, hogy a keresztyén theologia most inkább, mint bármikor a reformáció fenakadása óta a konfessionalismusban, találja a maga élő központját a megtestesült igében. Nem Isten souverain akarat, nem Isten örök végzése, hanem maga Isten — Isten a Krisztusban — a keresztyén élet és gondolat központi igazsága és dicsősége. A keresztyén theologia ezen visszatéréséből a christologiai központhoz nyernünk kell széleskörű nézeteket az Incarnatio tényéről is; annak központi jelentőségéről az erkölcsi teremtés eszméjében; annak lehető kosmikus viszonyairól. Mi ezen hitmagaslatok mentében szélesb nézeteket nyerünk a váltságról, a melyben remélhetőleg összefoglalhatjuk és összhangba hozhatjuk a minden dolgok korrelációjára vonatkozó új tudományos igazságokat és az universum fejlődésének törvényeit is. — Ugy tetszik nekem tehát, hogy tökéletlen antithesis az, ha Hodge minden ugynevezett javulást a theológiában úgy tekint, mint „vagy különböző és következtelen elvek helyettesítéseit a régiek helyébe, melyek határozottan elvettettek, vagy új és többé-kevésbé aránytalan nyomatékadást az igazság oly alárendelt nézeteinek, a melyek befoglaltatnak, bár talán néha túlnézettek is, az egyház tanításaiban.“ Mert az új mozgalom nem esik ez osztályok egyikébe sem. Az nem egyéb, mint törekvés arra, hogy az egész theologia christologiai központra helyeztessék. Az minden tani állítást reformálva fog kidolgozni az Isten christologiai fogalmából. Annak fő energiája fordított eddig, nem az igazság valamely alárendelt nézetének hangsúlyozására, hanem annak sürgetésére, hogy mindazon tanok, melyek a protestáns hitvallásokban foglaltatnak, emeltessenek fel egészen, el onnan alapjukról az isteni végzések rendszerében, és helyeztessenek az Isten szorososan ethikai és emberi, szóval christologiai kijelentésére. A keresztyén gondolat mozgalma, mely ily mélyen és szélesen jár, ne tévesztessék össze oly futólagos munkával, mely a tan némely alárendelt formájára, vagy túlnézett elemére vonatkozik.

Vannak azonban a keresztyén tannak némely elemei és tekintetei, melyek túlnézettek, vagy még nem vitattattak meg kellőleg a theologia történelmében; és ezeket Hodge-nak úgy kell tekintenie, mint következetesen még képeseket arra, hogy végformájukat megkapják. Felemlitem példaképpen a feltámadás tanának némely tekinteteit, különösen kapcsolatban a continuitas tudományos elvével; továbbá a váltság némely erkölcsi viszonyait és a közbeneső élet tanát és a Hades birodalmának isteni igazgatását a halál és utolsó ítélet között. Az atyák elkezdtek volna fejteni a theológiát ez irányokban, de a fejlődés rosszul vezetett a római katolikus theológiában és teljesen elejtetett a protestáns theológiában. Lehet, hogy az Isten gondviselése

fentartott némely bibliai igazságot e kérdésekben arra, hogy egy mélyebben keresztyénített hit melegebb világossága alatt hozassanak napfényre a későbbi időben. Én nem szándéksom ezen cikkben e nagy témák vitatásába bocsátkozni; de fentartom, hogy vannak tekintetek e kérdésekben, melyek még folyvást várják a szabad, teljes és alázatos megvitatás napját a keresztyén egyházban; és hogy csak akkor kezdhetik azok „végformájukat“ felvenni, a midőn ugyanazon tiszteletteljes gondolat fogott azokra sokáig fordítottatni és ugyanazon evangéliomi szabadság fogott azokra vonatkozólag az evangéliomi gondolatnak sokáig megengedtetni, a melyben értek meg és tökéletesedtek ki más tanok is a keresztyén történelemben. Bármely rövid methodus az eschatológiára vonatkozó kérdések új fontolóra vételének megakadályozására; bármely türelmetlenség ezen kérdések őszinte és szoros tanulmányozása iránt; bármely egyházi beavatkozás valamely tiszteletteljes gondolatba a jelen élet folytatása felől a látatlan és jövő világ processusaiban; a megpróbáltatás határai felől a különböző osztályú és állapotú emberek számára czélzó kegyelemrendszer alatt; és azon elhanyagolt bibliai czélatok és elvek felől, melyek az örökkévalóság és utolsó ítélet kérdéseire vonatkoznak, komolyan mondom, különös veszélylyel járna a keresztyén tudatra és az evangéliomnak a világoni előhaladására nézve.

Összegezve tehát azt, amit elmondtam, a haladó orthodox theologusok hiszik, hogy az Isten gondviselészerű világnevelésének folyama, igenis, nyújthat lehetőség szerint további anyagokat a keresztyén ismeret összegéhez, és hogy a Krisztus szent lelke világosan vezérli most az egyházat egyszerűbb és mélyebb — szóval krisztusibb — felfogásra a kijelentés és váltság isteni tényeinek dolgában. Ők nem tehetik, hogy ne reméljék, amint látják az idők jeleit, hogy az ember fia napjainak egy másika van közeledőben; hogy az Ur egy új és keresztyénibb történelmi időszakot van előhozóban; hogy a jövőkor nem annyira talán sok dolgokba való hívés kora leend, mint inkább a szellemi vallás, és keresztyén remény nélány nagy igazságaiban való mélyebb hívés kora; oly kor, mely túl fog esni a hamis mechanicus egység római korszakán és az egyéni lelkiismeret és különválások protestáns korszakán; oly kor, mely az egyházak növekedő szellemi egységének és a minden igazság szeretetében álló szent catholicitás kora leend. A haladó orthodox theologusok, híven, miként az atyák tevék az örökkévaló evangéliomban, e széleskörű reményben gondolkoznak és dolgoznak, örömdelve a kilátásnak, hogy gyermekeik és gyermekeiknek gyermekeik egy keresztyénebb világban fognak élni, mint a miénk és túl a mi gondolatainkon, Isten Jézus Krisztusban való örök váltságvégzésének tisztább és szélesb felfogására fognak vezetettetni. E reményben és hitben, teljes hűséggel az egyház történelmi hitvallásai iránt, hiszik ők, hogy nem csekély még az emberi hagyományok polyvája, melytől a gondviselés szórólapátja által meg kell az egyház szérüjének tisztítottatnia, és az emberi philosophiák kiszinezése, melynek az Ur egy más napjának világosságában ki kell fehérítettetnie theologiai credoinkból. Ők tehát kiakarják tenni a credokat és theologiákat annyira, amennyire lehet, a szabad gondolat levegőjének és világosságának, bizván abban, hogy az Isten saját igéje világosabban láthatóvá tétetik azáltal. Tudják ők, hogy az idő megfogja rostálni

munkájokat tökéletlenségeitől és hogy a keresztyén gondolatnak, gyümölcstermései által kell megítélnie a keresztyén életben. Sőt úgy találják ok, hogy némi gyümölcsök maradnak már fen a mult ötven év theologiai kulturájából — gyümölcsök, melyek azon gondolatmagvából érlelődtek, melyek azóta vettettek a theologiai földbe, mióta a kálvinismus formuláztaték a westminsteri hitvallásban; gyümölcsök, melyek a szentlélektől valóknak bizonyultak a keresztyén életet tápláló és frissítő erejük által; és úgy gondolkoznak, hogy gyülekeznek már a „történelmi feltételek,” melyek követelni fogják a régi theologiai kredók módosításait, nem azért, hogy kivegyék azokból az evangéliumot, hanem azért, hogy szabadabban engedjék verni azokban az evangéliom szivét; és ezen új reformáció meg fog kívántatni minden egyháztól, mely élni akar és tenni akarja saját részét az ur munkájából a jövő időkben. Végül, igazságaink és féligazságaink által, az egyház folytonos haladása által az Ur lelkének értésében, az ismeret és élet milleniუმában, Krisztus ígérete igaznak fog találtatni, mert az ő egyháza minden igazságra el fog vezetni.

Bethlendi Endre.

(Folyt. köv.)

Lasco urvacsorai ágendája.

Lasco urvacsorai ágendájának bevezetésül szükséges, a pfalci liturgia és hollandi agenda eredetéről és hasonlóságáról egy pár adatot felemlíteni.

A pfalci liturgiának és a hollandi ref. ágendának eredete közös. Vallerandus Polanus mint a valloni ref. gyülekezet lelkipásztora Straszburbban, szerkesztett egy liturgiát, felismerhetőleg használva Kálvin genfi ágendáját. — Midőn a vallonok egyháza 1549-ben az interim folytán Londonba menekült, oda jutott a liturgia is és ennek alapján szerkesztette a már általunk jól ismert Lasco a maga liturgiáját. Laszky (vagy latinosan à Lasco) János 1499-ben tekintélyes főuri nemzetségből született Varsóban. 1536-ban hazáját elhagyva, keleti Frieslandba vonult, hol a ref. gyülekezetek superintendensévé lett. 1550-ben Angliában találjuk őt, hol is a külföldi protestánsokból alakult és 1554 óta fenállott egyházat vezette. E gyülekezet tagjai az 1553-ban angol földön kitört üldözés következtében nagybárá Hollandia szabad ege alatt találtak menhelyet. Lasco hűséges társuk volt az üldözötteknek, mignem három év mulva hazájába visszatért, hol 1560 január 13-án meghalt. Az általa eredetileg latinul irt, londoni ref. gyülekezetében általános használt, majd 1555-ben majnai Frankfurtban megjelent „forma ac ratio . . .” Utenhoven János lelkész által holland nyelvre lefordítottatott, melyet aztán Micronius Márton, ki az Angliából menekülteknek vészben, viharban hűséges kísérőjük vala, rövidebb alakban átdolgozva, Emdenben szintén holland nyelven kiadott e czim alatt: „Christelike Ordinantien der Nederlandschen Ghemeynthen Christi, die van den Christeliken Prince Co. Edewaert den VI. — te Londen inghestelt was.” Az illetéknépen kivonatozott Lasco-féle liturgia szolgált alapjául az 1566-ban Dathenus által szerkesztett és maiglan is használatban levő hollandi ref. ágendának.

A pfalci liturgia a hollandinak átdolgozása, azon ikis

különbséggel, hogy benne a Lasco-féle keresztelési formula helyett a Micronius-féle rövidebb kidolgozás van meg. A most közlés alatti agenda is a Micronius átdolgozása; csak hogy mivel a gondolatmenet alapja s az egésznek kerete Lascotól ered, ez okból és talán nem érdemetlenül nevezzük mi ezt a Lasco urvacsorai formulájának. A pfalci ágendában van egy külön urvacsorai előkészítés is; ez azonban későbbi eredetű s a hollandi ágendában sincs meg.

Lasco urvacsorai ágendájának tartalma a következő:

„Szeretteim az ur Jézus Krisztusban! Halljátok meg a mi urunk Jézus Krisztus szent vacsorájának szerzetési szavait, melyeket szent Pál apostol a Korinthusbeliekhez intézett első levelének 11. részében következőleg irt meg: „Én az Urtól vettem, melyet nektek előtökbe is adtam, hogy az Ur Jézus azon éjszakán, melyen elárultaték, vette a kenyeret és hálákat adván megszegte és ezt mondotta: vegyétek, egyétek: ez az én testem, mely ti érettetek megtöretik: ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Hasonlatosképen a pohárt is vette, minekutánna vacsorált volna, ezt mondván: E pohár amaz új testamentom az én vérem által: ezt cselekedjétek, valamennyiszer iszszátok az én emlékezetemre. Mert valahányszor eénditek e kenyeret és ijándjátok e pohárt, az Urnak halálát hirdessétek, a mig eljövend. Azért valaki ejéndi e kenyeret és ijándja az Urnak poharát méltatlanul, vétkezik az Ur teste és vére ellen. Próbálja meg azért minden ember magát és úgy egyek abból a kenyérből és úgy igyék abból a pohárból. Mert a ki eszik és iszik méltatlanul, kárhozatot eszik és iszik magának, hogy meg nem becsüli az Urnak testét.”

Hogy pedig az Urnak vacsoráját megvigasztaltatásunkra ünnepelhesük, mindenek előtt szükséges, hogy magunkat megvizsgáljuk. Másodsor, hogy azt a mi urunk Jézus Krisztus rendelete szerint, t. i. az ő emlékezetére végezzük.

A magunk megvizsgálása e három dologból áll: először, gondolja meg kiki az ő bűnét és gyarló voltát a végett, hogy a felett bänkődjek és Isten előtt magát megalázza. Mert Istennek a bűn ellen való haragja oly nagy, hogy azt saját fián a Jézus Krisztuson ama keserves és gyalázatos halállal büntette meg.

Továbbá vizsgálja meg mindenki saját szivét, ha vajjon hisz-e Istennek eme bizonyos ígérétében, miszerint minden ő bűnei pusztán a Jézus Krisztus szenvedéséért és haláláért lettek megbocsátva és a Krisztus tökéletes igazsága kinek-kinek sajátjaként számittatik be és ajándékoztatik épen úgy, mintha önmaga személyében fizetett volna meg bűneiért s tett volna eleget Isten igazságosságának.

Végezetre vizsgálja meg minden ember saját lelkiismeretét, ha vajjon meg van-e benne azon érzület, hogy ezután egész életében háládatosnak bizonyuljon be és Isten előtt őszinteségben járjon? ha vajjon képmutatás nélkül, szivből lemond-e minden ellenségeskedésről, irigységről, gyűlöletről s komolyan el van-e határozva, hogy ennek utána igazi szerzetben és egyetértésben él felebarátjával?

A kik ily érzellemmel bírnak, azokat Isten bizonyára kegyelmébe veszi és fiának a Jézus Krisztusnak asztalánál méltó vendégei gyanánt fogja tekinteni.

A kik ellenben szivökben ezen bizonyágtételt nem érzik, kárhozatot esznek és isznak önmagoknak. Ez okból mi Krisztusnak és Pál apostolnak parancsa szerint mind a zo-

kat eltiltjuk az Urnak asztalától és hirdetjük, hogy Krisztus országának nem részesei, a kik következő bűnökben lélekenek, milyenek: a bálványimádók, kik meghalt szenteket, angyalokat vagy más teremtményeket segítségül hínak, képeket tisztelnek; minden bűvös játékosok, jósmondók, kik állatot, embert s minden dolgokat áldanak és az ilyes áldásban hisznek; mindazok, kik Istent, az ő beszédét és a szent sákramentomokat megvetik; minden istencsufolók; mindazok, kik az egyházban és világi intézményekben viszálykodást és bujtogatást támasztani igyekeznek; a kik hamisan esküdnek, szüleiknek és a felsőbbségnek nem engedelmeskednek; minden gyilkos, versengő, perlekedő, kik felebarátjaikkal gyűlölségben és irigységben élnek; minden házasságtörő, parázna, iszákos, tolvaj, uzsorás, rabló, nyereszjátékos, fősvény, továbbá kik botrányos életet élnek. Ezek mindnyájan, míg ama bűnökben megmaradnak, jól gondolják meg ezt és e vendégségtől, melyet Krisztus csak is hűveinek szerzett, tartózkodjanak, nehogy rájuk nézve az ítélet és kárhozatt annál súlyosabbá válják.

Mindez pedig szeretett tesvéreim! nem azért van elébünk tárva, hogy a türelmes szívek kishitűekké legyenek, mintha ugyanis senki sem járulhatna az urvacsorához, csak a kikben bűn nincsen. Mert mi az urvacsorához nem annak bizonyítása végett járulunk, mintha tökéletesek és igazak volnánk mimagunkban; hanem azért, mivel életünket magunkon kívül keressük a Krisztusban, a mi által vallást teszünk arról, hogy holtak vagyunk. Jól megértsük és megtartsuk tehát, hogy ez a sákramentom gyógyszer minden betegek és nyomorultak számára, és a méltóvá levés, melyet Isten tőlünk kíván, egyedül abban áll, hogy mivoltunkat tettetés nélkül beismerjük, bűneink felett bánkodjunk és szomorkodjunk s minden örömlenket és vigasságunkat Krisztusban helyeztessük. — Ennek okáért, ámbár mi annak, a mit Isten tőlünk kíván, csak is az ellenkezőjét tapasztaljuk, hogy tudniillik nincs hit bennünk, nincs buzgóságunk Istennek szolgálatában, melylyel iránta tartoznánk, sőt napról napra küzdenünk kell hitünk hiábavalóságával és a testiség gonosz kívánságával: mégis, mivel Isten irgalmassága és a szentlélek kegyelme által szívünk szerint bánjuk bűneinket, és hitlenségünk dacára őszintén óhajtunk megmaradni a kegyelmeben, hogy Isten törvényei szerint éljünk: — mondom — legyünk teljesen bizonyosak a felől, hogy semminemű bűn vagy romlottóság, mely még tagjainkban létezik, nem akadályozhatja meg azt, hogy Isten minket kegyelmében bévegyen és ily módon ezen mennyei eledel és ital méltó részeseivé tegyen.

(Folyt. köv.)

Emlékezés Nagy Istvánra.

(Vége.)

Eljött azután az 1860-dik év, s Nagy István vissza lett helyezve az esperességbe; hanem kijelentette bizalmas emberei közt, hogy őtet ne h o g y v á l a s s z á k, mert akkor visszautasítja, hanem restituálják. — Hivatalát, melyet Esztárban kezdett el, s folytatta M. Keresztesen, azután N. Váradon 1871. tavaszáig, igazi méltósággal viselte. Több éven át, felvett társával személyesen teljesítette a vizitá-

lást, s az iskolai ügynek buzgó elővivője volt. Egy kis mellékes eseményt, mely őtet szépen jellemzi, legyen szabad itt felemlitenem. 1863. telén — akkor még télen volt a vizitáció — midőn az 1862-diki nagy szárazság után nagy szűkségben volt a nép szegényebb része — engemet küldött ki vizitálni a Körözsvölgyre. Mikor onnan haza jöttem, s a pénzekkel beszámoltam, átadtam neki a kilencz szegény egyházból gyűlt 25 frt esperesi tiszteletdíjt: mert ekkor még csupán a vizitáció honorárium volt az esperesi fizetés, mely alig ment 80 fttra. Ő azonban azt nem fogadta el, mert — ugymond — az azt illeti, a ki érette megszolgált. De én sem tarthattam meg, mint nem engem illetőt; tehát egy ideig való vita után azt mondom neki: „bele egyezel, ha kiosztom azt a községünkbeli szegény lakosok közt?“ Tedd, mondá ő, a mit akarsz. — Én tehát néhány legszegényebb család közt kiosztottam kenyérre. Hanem azt nyertem vele, hogy ennek hire menván, tódult reám a szegénység, hogy úgy hallották, hogy a király én hozzám pénzt küldött, s bajba került, míg őket felvilágosítottam, hogy az esperes ur hagyott nálam néhány forintot, de az már ki van osztva.

Ez önzéstelenség jellemzi N. I.-t még abban is, hogy noha ő volt az egyházmegye házi pénztárának megteremtője, s az ő utóbbi éveiben már némi díjazást megbirt volna: állhatatosan vissza utasította a fel-fel emlegetett esperesi díjazást, csak hogy a pénztöke növekedjék; noha a hol nem ő vizitált, a díjakat a fungenseknek engedte által; — úgy hogy elmondhatta, hogy ingyen viselte az esperesi hivatalt. s pedig nemcsak ingyen, hanem áldozattal is. — Általában egyike volt ő a legtisztább jellemű embereknek, kitől távol volt mindaz, mi csak legkevésbé is ellenkezik a legtisztább erkölcsiséggel.

Jelleme volt Nagy Istvánnak az igaz vallásosság, s hivatala kötelességeinek, egész az aprólékosságig, pontos betöltése. Semmi sem okozott neki nagyobb örömet, mint az egyházak emelkedése; mire nem is szünt meg lelkesztársait és az előjárókat, hol dicsérettel, ha előhaladást látott, hol kemény megrovással, ha hanyagságot tapasztalt, serkenteni. Jellemzi egyháziasságát egy adoma, melyet tőle hallottam. Mikor S. Patakon a főiskola három százados ünnepélye volt, elment arra ő is. Visszajövet megállapodott Miskolczon, hol egy tekintélyes állásban levő, volt tanuló társa s barátja lakott. Vasárnap lévén, elmentek együtt a templomba. Mikor kijöttek, barátja egy krajczárt vet a perselybe; N. I. pedig tárczájából ki vesz egy 1 frtos bankjegyet, össze hajtogatja, s bele teszi. Látva ezt barátja, mond neki: „Csak sajátságos ember vagy te Pista. Hát mi szükség volt arra, hogy annyit tégy a perselybe.“ N. I.: „Nem én, hanem ti vagytok a sajátságos emberek. Egyházatok fülig adós, épületeitek rongyosak, s azt kívánjátok, hogy krajczárokkal boldoguljon az.“ „Igazad van Pista, tanultam tőled.“ Elmondhatom, hogy én is tanultam ez adomából. Soha sem mentem azután templomba, hogy a perselybe valamely kisebb-nagyobb pénzdarabot ne vetettem volna; s predikáltam is azután a szegény özvegy nő filléréről.

Fáradhatlan munkásságban tölt el élete, s a szellemi munka mellett testi munkával üdítette fel magát; s talán ennek köszönhette a mértékletes életmód mellett, hogy 76 éve dacára, egészséges, egyenes tartású, s oly ruganyos járású volt, hogy még sok évet lehetett neki igérni. Voltak gyalupadja s asztalos műszerei is, s a reparálásokat stb. ő

maga csinálta meg. A hol élt, mindenütt megszüpítette házát, kertjét, udvarát. Midőn Kis Szántóra ment, megindította a lelkészlak építését, s ahoz az ajtókat, padimentomot maga készítette. M. Keresztesen a lelkészlakot lakályosabbá tette, N. Váradon pedig a lelkészlak kidiszítése mellett, oly szép gyümölcsöst, s az udvarból kertet alkotott, mi valóban ritkítja párját. Itt szokott nyáron egy szomoru körizsfa alatt, melynek külső ágai körül lehajolnak a földig, reggelizni, s utolsó reggelijét is ott költötte el. E tulajdonságáért a lelkésztársak közt a röpke szó járt, hogy N. I.-t minden három esztendőben más-más egyházba kellene tenni, hogy ott szépsítsen és alkosson. Tőle hallottam a következő adomát is. Zsákán vizitálván, meglátogatta gr. R. . . . urat, ki akkor épített ott szép kastélyt, s kerületét angol kertté akarta tenni. Panaszkodott a gróf, hogy nem kap becsületes kertészt, mert valamennyi mind részeges és korhely. N. I. mondja a grófnak: „én tudnék ajánlani méltóságodnak olyan kertészt, ki se nem részeges, se nem korhely.“ „Nagyon köszönöm, s előre is elfogadom.“ „Az a kertész pedig nem más, mint a gróf maga.“ „De nem értek hozzá.“ „Vannak igen jó kertészkönyvek német, francia nyelven, melyek kész terveket is adnak, azokból nem nehéz a legszükségesebbeket megtanulni.“ De a tanács aligha lett elfogadva.

Hazafisága rendületlen, minek tettleges bizonyosága volt a forradalomban részvéte. Hogy politikája szélső bali volt, érthető abból is, hogy államfogoly volt, s minden kiegyezésnek ellene. — Magyarországot szerette ruházatában is kimutatni, s rajta nem volt német öltöny-darab soha; magyar ruhában járta meg a bécsi világkiállítást, Fiumét s felső Olaszországot is.

Nemes szivéről tanuskodik, hogy míg anyjáról és testvéreiről kellett gondoskodni, nem nősült meg; azután pedig elkövetkeztek reá a válságos napok, mikor aztán már késő lett volna. Hanem magához vette fitestvére két kis leányát, azokat kineveltette s férjhez adta.

Nagy István tudományt kedvelő s széles olvasottsággal bíró volt, s könyvtárára — melyről többször említette előttem, hogy a főiskolának hagyja — sokat áldozott; melyben szerinte, a sok régi magyar nyomtatványok közt, egy pár unikum is volt. Irása szép és korrekt, írállya szép és gondos. Naplókát vezetett gondosan, úgy hivatalosokat, mint háztartásiakat; s ezek egykor — ha megmaradnak — a kor ismeretéhez becses forrásokul fognak szolgálni. Tagja volt a megyei bizottságnak, később a városi képviselő testületnek, s részt vett számtalan bizottságban. Az egyházkerületi gyűlésekben, mint az egyházkerületi tanügyi bizottság tagja, mindig részt vett azután is, hogy esperes lenni megszűnt; a főiskolai közvizsgákon pedig állandóan ő képviselte az esperesi kart. Vendégszerető, s igen kedves társalgó volt, kit mindenki Pista bácsinak nevezett. — Barátait őszintén szerette. Volt azonban egy tulajdonsága, mely sokszor érdessé tette. Saját véleményéhez makacsul ragaszkodott; ellenzetét, ha csak egy magáé volt is az, határozottan kijelentette, s attól nem tágitott. Azonban a vita által nem keserített el senkit, sőt voltak esetek, hogy különösnek tetszett véleménye bizonyult helyesnek; s igen találó e becses lap azon megjegyzése, hogy „még netaláni elfogultságai is meggyőződésből és nemes szivből fakadtak.“

A régi gárdának kidölt egy jelese. Szegényebb lett az emberiség egy tiszta lelkü, nemes szivü emberrel, s a bihari papság legkitünőbb tagjával.

Pap Károly,
püspökii ref. lelkész.

Levél a szerkesztőhöz.

Nagytiszteletü szerkesztő ur!

Néhai Erdős Károly ref. segédlelkész 1883. január hó 22-én Aradon a megyei közkórházban nagy nyomorban elhunyt, s jeltelenül aludta örök álmát az aradi alsó városi temetőben a folyó évi augusztus 31-ig, mikor is — mint kórházba menetelének évfordulóján, — a baráti s tisztvársi kegyelet díszes sírkövet emelt az elhagyott sírhantra, s az többek jelenlétében gyászdal éneklése közben ugyanakkor letétetett.

A sírkőre a gyűjtést a f. évi február havában kezdtem meg s az iveket akkor küldtem szét. A kegyeletes adakozók ezek: Varga Károly 1 frt, Jakab József 1 frt, Jakab Piroška 50 kr, Nagy Sándor 1 frt. Hromoda József 1 frt, Körözy János 1 frt, N. N. 20 kr, Balog József 1 frt, Rustu Gyula 1 frt, N. N. 50 kr, Balázsházy Bertalan 5 frt, Horváth Ignác 3 frt 60 kr, Mányai Imre 1 frt, Gabriella 40 kr, Bagoly Ferencz 1 frt, Ecsedi János 50 kr, Csete György 50 kr, Böszörményi Béla 50 kr, Nagy Sándor 1 frt, Beregszászi Albert 1 frt, Nyikos Sándor 1 frt, Szilágyi Márton 1 frt, Veress Imre 1 frt, Zsigmond Ferencz 1 frt, Juhász Lajos 20 kr, Egy valaki 20 kr, N. N. 30 kr, N. N. 40 kr. Horváth Gyula 1 frt, Bordás János 1 frt, Kun Gábor 40 kr, Szabó István 20 kr, Harangi József 10 kr, Posta Mihály 10 kr, Szilágyi Sándor 20 kr, Bagi József 10 kr, Rózsa Imre 10 kr, Katona Bálint 10 kr, Somlyai Sándor 20 kr, Kecskés Mihály 10 kr, Leiter Jakab 10 kr, Holeczer Ádám 10 kr, N. N. 10 kr, Szilágyi Imre 20 kr, Dr. Rózsa 30 kr, N. N. 5 frt, Plávitcs 1 frt, Posta József 1 frt, N. N. 1 frt, Hofman 1 frt, Szinyyai László 1 frt, Nagy Péter 30 kr, összesen: **42 frt 90 kr.**

Másolat. Aradon, augusztus 30. 1883. Számla. Varga Károly ur részére Ágyán. Néhai Erdős Károly ref. segédlelkész részére: 1) Egy sziléziai szürke márvány piramis 25 frt, 2) terméskő alapzat 6 frt 50 kr, felállítás a temetőben 4 frt, 3) 82 betű vésés 6 frt 34 kr, 4) nyitott könyv vésés 1 frt, összesen 42 forint 84 krajczár kifizettetett. Kiss Mór sk. aradi kőfaragó mester. Elöttünk: Nagy Sándor sk. aradi ref. kántor, Jakab István sk. jelen voltak.

Midőn ezek közlését tisztelettel felkérem — mély tisztelettel vagyok

Ágyán (Aradmegye) 1883. évi szeptember hó 2-án.
Nagytiszteletü szerkesztő urnak alázatos szolgálja

Varga Károly m. k.
ref. fitanító.

Konventi tudósítás.

(Vége.)

A konvent szept. 14-iki ülésén a dunántuli egyházkerület azon indítványát tárgyalták, hogy a domestika javára szedendő adó a jövő évtől legyen kötelező. Az indítvány

mellett Ballagi, dr. Kovács Albert, Pap Gábor és a tiszánin-neni tagok többsége, ellene pedig Lónyai, Nagy Péter, Vályi János, Kovács Ödön, Peterdi, Véghely Dezső szóltak. Szavazásra kerülvén a dolog, az indítvány elvetetett 23 szavazattal.

Majd a domestika kérdésével kapcsolatban György Endrének azon indítványát fogadta el a konvent, hogy az eddigi rovatok elé tétessék még egy legkisebb, egy 10 kros rovat is, hogy azok is járulhassanak adományaikkal, kik a 20 kr eddigi minimumot nem fizethetik. Majd némely egyes egyházaktól beérkezett kérvények, a domestika adója alóli fölmentetés tárgyában, utasítottak vissza mint nem illetékes uton, t. i. nem az egyházkerület útján beérkezettek.

A szept. 15-iki ülésen, a theologiai akadémiák újjászervezésének kérdése a tanügyi bizottság javaslata szerint fogadtatott el, némely evvel összefüggő kérdések az egyházkerületekhez is utasítatván.

A középiskolai törvény végrehajtására vonatkozó min-isteri rendeletet Mocsáry és Hegedüs támadták meg, mint a mely a konventhez illetéktelenül intéztetett, és Mocsáry azon határozati javaslatot terjesztette be, kéressék meg a minister hogy hasonló megkereséseket jövőre az egyház kerületekhez intézze. A kérdés szavazásra kerülvén, a javaslat elvetetett, és a ministeri leiratban foglalt intézkedések végrehajtása el-rendeltetett.

Szeptember 17-én Mocsáry indítványára a konvent felhívni rendelte az egyházkerületeket, hogy az állammal a kö-zépiskolák segélyezése tárgyában egyességre lépni egyelőre tartózkodjanak, míg az ügyben a konvent az e kérdésben elfoglalandó álláspont iránt véglegesen nem dönt.

A h. m.-vásárhelyi egyház jótékony tápintézetének kamatozó tőkái megadóztatása iránti sérelmi ügyében a mi-nistertanács válasza meg fog sürgettetni.

Az anyakönyvek egyöntetű vezetése céljából mintázat állapított meg.

A lelkészek által az állami tanintézetekben teljesített hitoktatás díjazása, nem különben a lelkészeknek a 300 frtot meghaladó hagyatéki ügyek körüli fáradozásaik jutalmazása iránt a kormány és az igazságügyminister feliratilag ké-retnek fel.

Több kevésbé fontos intézkedés megtétele után a kon-vent érdemleges üléseit b. Vay Miklós elnök bezárta, előbb azonban elhatározott, hogy a jövő évi konvent Budapes-ten fog összeülni. Az utolsó ülésben a tagok száma annyira megfogyott, hogy csak 8-an voltak jelen.

Nekrológ.

Pap Károly, a bihari egyházmegye volt esperese, a bihar-püspökii egyház veterán lelkésze meghalt.

Czikke, melyben Nagy István volt nagyváradi lelkész életét és működését ismertette, e becses lap szept. 15. számá-ban „vége következik“ záradékkal már a t. olvasó közönség előtt van. S mily döbbenően megható, hogy a nekrológ írója cikkének teljes megjelenése előtt maga is, a halál sötét szárnya alá menekült.

Megdöbbenő mondom; mert nem várta be a reményt vesztett öreg szolgál, mig anyja a természet — rá borította

volna a nyugtató végálmát, nem megingott, de teljesen elsötétült csapás-zuzott szívében a gondviselésbeni hit; és ő, ki másokat 43 évi lelkészi pályáján nem lankadó kitartásra, a csapások alatt el nem csüggedésre tanított, ki a szenvedőt bizalomért, sorsábani megnyugvásért a mennyei Atya vigasztaló kegyelméhez utasította, ő a 43 éves lelkész f. é. szept. 14-én golyót röpített agyába s elvérzett nem messze — hiszen 73 éves volt, nem mesze a sir határ-dombjától.

Mi vitte őt a végzetes elhatározásra? mi vitte oda, hogy tiszta nevét saját vérével irta szemfödélére? mi vitte oda, hogy egész élete összes törekvése fölé gunykép szét-zuzott homlokát állítá? ezt megmagyarázni nem tudom.

Munkás életét sötét és döbbenő leple fődte el az öngyilkosságnak; nem várt, nem hitt, nem bizott, önként rohant a halál bus birodalmába.

Nyugodjanak békében roncsolt tetemei!

Ne ítéljete, — imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek.

N.-kerek, 1883. szept. 17.

G. Imre.

Válasz Lukács Ödön urnak.

Lukács Ödön esperes ur, a „Sárospataki Lapok“-ban a debreczeni legközelebbi egyházkerületi gyűlésről szóló tudósítása végén megtámadja Szász Bélát azon cikke mi-att, melyet a kolozsvári „Protestáns Közlöny“-be a tiszántuli kerület főgondnoka választásakor irt, hozzá téven, hogy „nem foglalkoznék vele tovább, ha azon egyházkerü-let közlönyének, melynek főgondnokául Vá-lyi János ur megválasztott, csak egyetlen szava is lett volna azon durva sértegetések megtorlására, melyeket Sz. B. a „Kolozsvári Közlöny“-ben szélnek eresztenei jónak látott.

Hogy Sz. B. a Vályira szavazott egyházakat a kelle-tinél erősebb kifejezésekkel támadta meg, elismerjük, de nem azt, hogy azon 299 lekipásztor és presbyterium becsü-letében gázolt volna, mint L. ur mondja. Szomorú dolog lenne, ha a sajtó és a vélemény nyilvánítás szabadságán úgy lehetne erőszakoskodni, mint L. ur akarná. Mert Sz. B.-nak az a véleménye, hogy a tiszántuli egyházkerület egyházainak többsége a protestantismus érdekében jobban tette volna, ha nem Vályit választja főgondnokának, olyan tisztességes, és ha L. ur megengedi, jogosult vélemény volt, a melyben Sz. B. kívül harmadfél száz egyház osztozott a tul a tiszai egyházkerületben. Némely kifejezései, ismétlem, erősek lehetnek, a tiszántuli egyházak számában is tévedt, de hogy mind a tiszántuli ref. egyházkerület, mind magában a debreczeni egyház ügyei és választásaiban a napi politika ez idő szerint erős szerepet játszik, azt a történelmi igaz-ság félre vezetni akarása nélkül senki sem tagadhatja. L. ur sem lehet annyira hiu, hogy debreczeni ispotályi pappá megválasztását egyedül egyházi érdemeinek tulajdoni-taná, nem pedig egyszersmind politikai pártállásának is. A főgondnok választásban is szerepelt a politika, akármit be-szél is L. ur. A miből természetesen nem következik, hogy Vályi ur a leglelkesebb és legbuzgóbb főgondnok ne le-hetne; hisszük és reméljük hogy az lesz, m a g á b a n e z a

választás kell hogy azzá tegye őt, és a hivatala vagy személye iránti tiszteletben nekünk a L. ur figyelmeztetéseit feleslegesek.

A mi Debreczen egyhangulag Vályira szavazását illeti, abban igazsága van L. urnak, azon megjegyzéssel, hogy azon presbyteri gyűlésben, hol a főgondnokra történt szavazás, más is ajánltatott Vályi ur mellett, de a többség lelkesültsége lehetetlenné tette a szavazást; így lett az egyhangu.

Hogy tehát lapunknak a Sz. B. cikkére egyetlen szava sem volt, onnan van, mert ellenkező vélemény nyilvánítását „vakmerőség”-nek tekinteni még a zsarnokok közt is csak a legapróbbak szokták.

Ha tehát L. ur Sz. B.-val polemizálni akar, ám tegye, ha lapunk ellen a „Sárospataki Lapok”-nak akar reklamot csinálni, azt is teheti; de ne támadjon meg bennünket azért, hogy egy cikkből, bár némely kifejezései élesek, nem olvastuk ki azt a durvaságot, tudatlanságot és vakmerőséget, a mit ő kiolvasott, és azt egy szóval sem helyeselve vagy idézve, tisztos hallgatással mellőztük. Átalában szokatlan és feltűnő, még a legbuzgóbb rendőrtől is, még ostromállapot idején is, olyan járókelőbe kötni bele, a ki az utcán más csendháborítást vagy felségsértést el nem követett, mint azt, hogy — hallgatott.

Még azt is ki kell L. urnak jelentenünk, hogy lapunk csak annyiban az egyházkerület közlönye, a mennyiben hivatalos hirdetések is jelennek meg benne, de sem szerkesztésünk irányára, sem anyagi fenállásának bárminemű könnyítésére nézve az egyházkerülettel semminemű függési vagy lekötelezettségi viszonyban nincs, következésképp hivatalból védeni vagy lerántani valakit, vagy pártérdekeknek hizelegni nem tartozik.

G. K.

Különfélék.

Luther-ünnepély Wittembergben. A lutheránus egyetemes egyház egy épen olyan nagyszerű, mint kegyeletes ünnepélyt ült meg szept. 14. és 15-ik napjain Wittembergben a lutheri reformáció bölcséjében, mely ezen testvér-felekezet fiai összetartozásának hatalmas nyilvánulása volt, s mely 25,000 embert gyűjtött össze a kis Wittembergába. Az ünnepély Luthernek négyszázados születését ünnepelte, s a lutheri egyház hitbuzgóságának jelenlegi hatalmas erejét is kimutatta. Nagyban emelte az ünnepély fontosságát és fényét, hogy az agg német császár megbízásában a trónörökös Frigyes Vilmos is jelen volt, és vallása iránti buzgóságának számos jeleit adta.

Az első napi isteniszteleten dr. Schulze magdeburgi superintendens tartotta az egyházi beszédet Máté 21. 32—43-ik verse alapján, bemutatva Luthert mint olyat, a ki Krisztust és vallását kívánta a ref. egyház sarkkövévé tenni. Az ünnepi közönség a trónörökösrel élén innen a Luther-csarnok felé indult, hol azon teremben a hol a Luther egyetemi katedrája állott, a trónörökös felolvasta a császár megbízó levelét, és a csarnokot megnyitottnak nyilvánította, a mely után a Lutherre és korára vonatkozó emlékek és gyűjtemények megtekintése következett. Délután a wittembergi templomokban Luther emlékezetét ünneplő egyházi és emlékbeszédet tartattak Kögel Dibelius Schrader és

Köstlin által. Estve a Luther és Melanchton-emlékeknek kivilágítása. A trónörökös mielőtt a városból távozott volna, a vártemplomban buzgó ima után a nagy reformátor sírját jelölő érczlappra egy nagy babérkoszorút helyezett.

Egyik bankett alkalmával be lőnek mutatva Luthernek még élő es jelenlevő rokonai, számszerint 8-an, kik közül az egyik Luther Márton állandóan Londonban lakik.

Az ünnepély második napján folytatták a népszerű előadásokat, az egész napot a lutheri egyház által alkotott szeretet munkáinak, egyleteinek, missiójának ismertetésére szentelve. Ez egyletek közt természetesen első hely illette a Gusztáv-Adolf együletet; majd az egyetemes papságról, a diakonissákról is történt emlékezés. Baur superintendens meghatóan szóllott Luther családi életéről, rámutatva Luther házára, mint az első evang. paplakra.

A magyarországi evang. egyházat nt. Láng Adolf ur, leglelkesebb és legmunkásabb protestáns testvéreink egyike képviselte, és egyik ünnepély alkalmával nagy tetszéssel fogadott beszédet is tartott. Lélekben, testvéri szeretetben a magyar ref. egyház is részt vett a nagy reformátor emlék-ünnepén, részt vett főiskolánk is, melynek legrégebbi multját Wittemberggel, Lutherrel és Melanchtonnal annyi történeti emlék köti össze.

Karsa István főiskolánk ujonnan választott derék jogtanára f. hó 23-dik napján 10 órakor tartja székfoglaló beszédét a főiskola imatermében.

Gelencei Pál reáliskolai igazgató elhunytát mult számban jeleztük, f. hó 15-dik napján temettetett el Linczbén 66-dik életévében.

LAPUNK MAI SZÁMA a nyomdai helyiség tisztogatása miatt előbb jelenik meg; a sup. gyűlés tanügyi tárgyairól a jövő számban lesz tudósítás.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**

Pályázat

hirdettetik a tiszasassai ref. egyházban üresedésbe jött kántor-fitanitói állomásra.

Javadalom: készpénzben, terményekben, tandíjakban, szántóföld s kaszálókban 450—550 forint és tisztességes lakás.

Oklevéllel, orgonázási képességet igazoló okmányokkal, esetleg szolgálati bizonyítványokkal felszerelt kérvények f. évi október 7-ig alantirothoz beküldendők.

A megválasztott állomását november 1-én elfoglalni tartozik, egy évi sikeres működés után állandósíttatik.

Kötelessége: az V osztályu fiu iskolának tanterv szerinti tanításán kívül, a kántori teendők végzése, gyümölcs- és fanemesítésbeni oktatás

Pályázók október 7-én személyesen mutatják be éneklési képességüket.

Tisza-Sass, 1883. szeptember 17.

Sarkady N. Imre, ref. lelkész.